

Совгіра С.В., д.п.н., професор

Браславська О.В., д.п.н., професор

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

**ПОЄДНАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ, КРАЄЗНАВЧОЇ ТА
ПРИРОДООХОРОННОЇ РОБОТИ – ШЛЯХ ДО РОЗВИТКУ
ЕКОТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РЕГІОНІ**

Взаємодія в системі «суспільство-людина-природа» є однією найважливіших еколого-соціальних проблем сучасності, від наряду розв'язання якої залежить майбутнє людства. Для успішного вирішення зазначеної проблеми недостатньо зусиль держав та їх керівників, необхідно сприяти розвитку екологічної свідомості, мислення та світогляду особистості, що закладаються з перших років життя дитини, розвиваються і закріплюються в шкільному середовищі та завершуються у вищому навчальному закладі.

Вчені-педагоги приділяють значну увагу взаємозв'язку екологічної освіти, виховання учнів та студентів, сформованості у них екологічних якостей та здатністю до збереження навколишньої природи. Їх методологічні та теоретичні основи розкриті в працях ряду авторів: у сім'ї, дитячому садку (Є. Андреева, Т. Дубиніна, Л. Каменева, І. Мар'єнко, Г. Марочко, Н. Старосельцева, С. Реддінг, С. Русова, В. Стрельцова, М. Стельмахович, В. Федяєва); у початковій школі (Н. Бібик, О. Біда, К. Гуз, В. Ільченко, Н. Коваль, Л. Салєєва, Л. Шаповал); в основній школі (Н. Дуденко, А. Захлебний, І. Зверев, Л. Корміна, О. Лабезна, Г. Пустовіт, Н. Пустовіт, А. Степанюк, В. Стефанік, І. Суравегіна); у старшій школі (Л. Величко, В. Єрмолаєва, О. Єресько, В. Каленська, С. Лебедь, Т. Лиханова); у вищому навчальному закладі (Л. Білик, Л. Корміна, Д. Мельник, Т. Нінова, О. Плахотнік, А. Степанюк, М. Швед, З. Шевців).

Науковці вважають, що екологічна освіта, краєзнавча та природоохоронна робота у комплексі є новим пріоритетним напрямом педагогічної теорії і практики, який включає пізнавальний, дослідницький, екотуристський,

практичний природоохоронний, агітаційно-просвітницький аспекти. Такий широкий спектр можливостей здійснення екокраєзнавчої діяльності як у школах, так вищах дозволяє використовувати різноманітні форми роботи, а саме: аудиторні та практичні заняття; екскурсії, походи та експедиції; участь у змаганнях, зльотах, конференціях; творчі природоохоронні проекти; екотури, екотабори тощо.

Пізнавальний аспект – це одноденні та кількадевні екскурсії й походи на недалекі відстані. Як вже зазначалося, здебільшого краєзнавча робота проводиться комплексно, що передбачає проведення й природоохоронної роботи.

Дослідницький аспект передбачає використання зібраного матеріалу під час пізнавального етапу для написання науково-дослідницької роботи, у якій зазначаються й екологічні проблеми та шляхи їх розв'язання.

Екотуристський аспект дозволяє поглиблено вивчати екологічний стан, чинники, складові та інші екологічні характеристики свого регіону на основі застосування фізико-географічних особливостей своєї місцевості, геоморфології, ґрунтів, гідрології тощо.

Практичний природоохоронний аспект включає організацію та проведення екологічних та природоохоронних конкурсів, фестивалів, виставок, тижнів екології, чемпіонатів, конкретної роботи у захисті природи (посадка дерев, розчищення джерел, упорядкування криниць тощо).

Агітаційно-просвітницький передбачає вплив на світогляд, орієнтацію, мотивацію, поведінку і настрої населення з метою ослаблення дій, направлених на знищення природи, а також формування і підтримки природоохоронних переконань, знань, навиків, соціальної активності людей для дій, направлених на захист природи.

Стає очевидним, що екологічна краєзнавчо-туристична діяльність сприяє розумінню природного середовища як умови створення і розвитку матеріального виробництва, підвищення добробуту і культурного рівня людей, усвідомленню суті проблем охорони природи і раціонального

природокористування, місця кожної людини у вирішенні цієї загальної проблеми.

Комплекс екологічної освіти, краєзнавчої та природоохоронної роботи утворений двома напрямками (екокраєзнавчий та екотуристичний), кожен з яких має свою структуру та зміст. Так, еколого-краєзнавчий напрям передбачає здійснення такої роботи: вивчення природних, історичних, археологічних пам'яток рідного краю, збір краєзнавчої літератури, кіно-, фотодокументи та інші джерела про природу рідного краю, дослідження рослинного і тваринного світу місцевості, заповідних територій рідного краю і України тощо. Екотуристський напрям дозволяє: вивчити правила безпеки учасників туристських походів та змагань, при подоланні перешкод, організації бівачу; основні положення правил проведення туристських подорожей та правил змагань із спортивного туризму і спортивного орієнтування; вимоги до походів різного ступеню та категорії складності; особливості особистого, групового і спеціального спорядження і обладнання з пішохідного туризму (інших видів туризму за необхідності); туристські можливості регіонів України тощо.

Отже, для подальшого збереження природи, насамперед, необхідно формувати у кожної людини екологічний світогляд, діяльнісний підхід до охорони природи, патріотичні почуття, екологічну культуру, що стає можливим на основі комплексного поєднання екологічної освіти, краєзнавчої та природоохоронної роботи.

Список використаних джерел

1. Совгіра С. В. Краєзнавчий підхід до екологічного виховання: [навч. посібник] / Світлана Василівна Совгіра. – К.: ТОВ „Міжн. фін. агенція”, 1998. – 318 с.
2. Тімець О. В. Краєзнавство і туризм: [навч. посібник] / Оксана Володимирівна Тімець. – К.: Знання, 1999. – 120 с.